La REVISTA DE BLANQUERNA

Gener 2010 | Universitat Ramon Llull | Núm. 22

Innovació pedagògica a la universitat de l'era digital

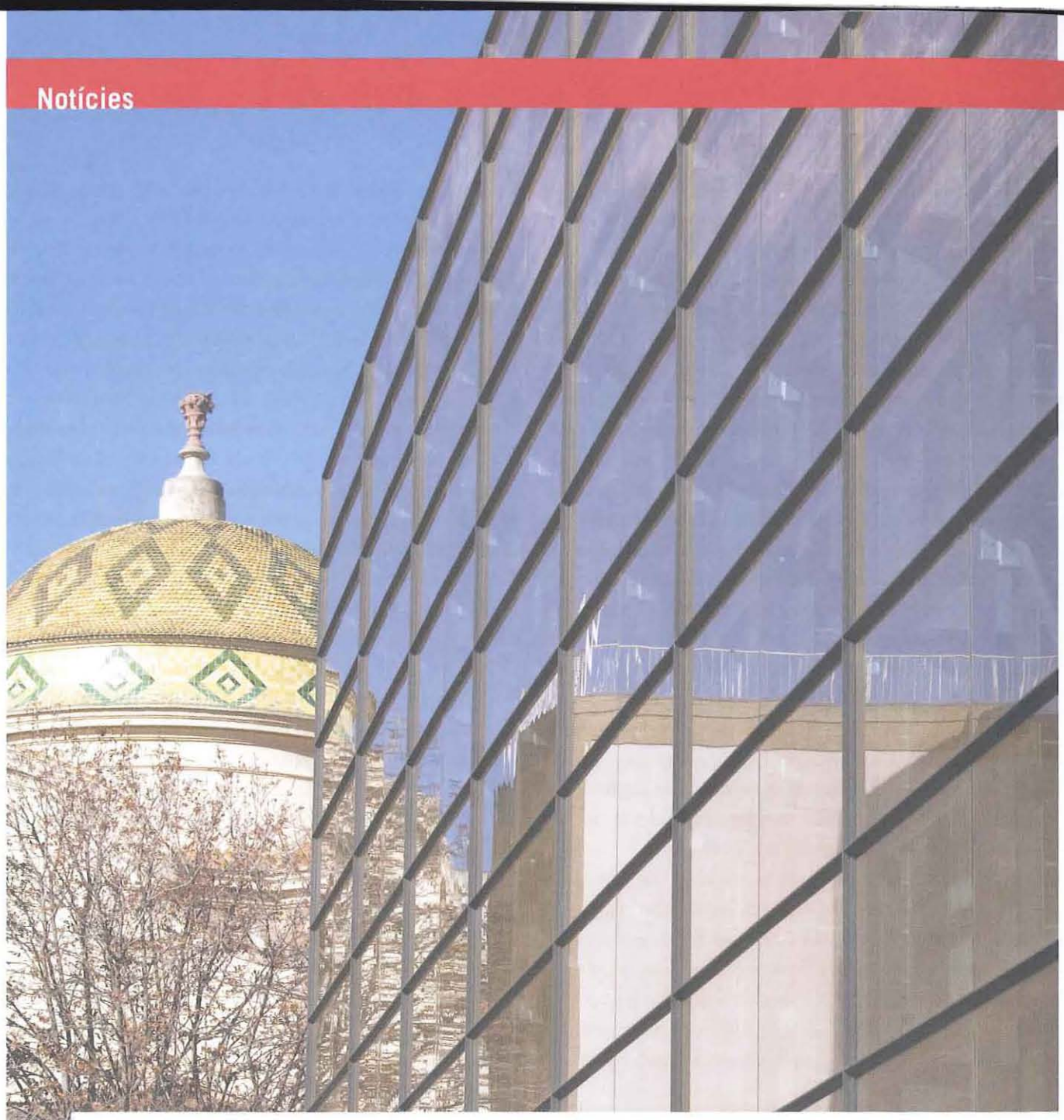

La Facultat de Comunicació estrena aquest curs un nou edifici que acollirà la Biblioteca Mediateca

El nou edifici, situat a la cruïlla dels carrers Valldonzella i Montalegre de Barcelona, molt a prop de la Facultat de Comunicació Blanquerna, ocupa una superfície de 2.365 m². Es tracta d'un equipament de primer nivell, on la tecnologia defineix el disseny de l'edifici i els serveis que ofereix als usuaris: sales de lectura organitzades per nivells amb una visibilitat espectacular, plena connexió informàtica i xarxa wi-fi, un plató de TV amb càmeres automatitzades, espais de treballs per a professors investigadors, una sala d'ordinadors i un auditori de 205 places amb sistemes de projecció en alta definició, cabines de traducció i càmeres per enregistrar els actes. A més, un ampli vestíbul de recepció previ a l'auditori facilita l'organització d'actes socials de diferents formats. La Biblioteca Mediateca de Blanquerna es convertirà en un punt de referència de les activitats acadèmiques, culturals i d'investigació de l'àrea de comunicació Blanquerna al centre de la ciutat, en ple barri del Raval, durant els propers anys.

Llum, coneixement i tecnologia

L'any 1981, l'ajuntament de Barcelona es va plantejar una renovació en profunditat de l'urbanisme de la ciutat. Un dels temes prioritaris va ser posar fi a les obertures de carrers previstes des de finals del segle XX, per renovar el barri sense parar compte en els efectes socials que això podia comportar.

Per formalitzar aquests canvis, es va redactar un avantprojecte titulat *Del Liceu al Seminari*, que reordenava el quadrant superior del barri del Raval a partir dels edificis patrimonials que es troben al llarg d'aquell teòric recorregut. La biblioteca de Blanquerna se situa al bell mig d'aquest itinerari, sobre els terrenys i horts que donaven a la muralla de l'actual carrer de Tallers i al costat dels edificis que envolten l'antic convent de Valldonzella, a tocar de la Casa de la Caritat, a l'esquena de la plaça de Castella i el darrere de l'edifici que va acollir la revista d'humor de la Transició *El Papus*.

A la cruïlla dels carrers de Montalegre i Valldonzella es preveia conservar l'edificació residencial existent per separar la plaça de davant de l'edifici del Dispensari Antituberculós i la continuació del carrer de Montalegre. Entre aquell projecte inicial i el que finalment s'està desenvolupant s'han produït molts canvis, però s'ha mantingut la idea d'edificar aquesta cruïlla per mantenir el traçat històric de la xarxa de camins i carrers que ordenava el conjunt. El que ha canviat és l'ús: ha passat d'una peça residencial a un equipament.

La col·locació de l'edifici

Aquell avantprojecte urbanístic és un rosari de places i edificis d'equipaments; una successió de llocs de diverses proporcions, estrets en uns casos, lluminosos i oberts en uns altres; amb edificis anònims o protagonistes, extravertits o introvertits; la imatge d'un territori restaurat i reutilitzat en diverses ocasions; un territori de nova planta, d'arquitectures diferents. En definitiva, d'esgarrapades i somriures, d'història i vida.

En aquest context, la col·locació de l'edifici ha estat quelcom més que un acte formal; ha estat el resultat de les circumstàncies i particularitats del lloc –les alineacions de les façanes i els edificis circumdants– i una reflexió general sobre les geometries dels grans equipaments que jalonen aquest barri. Per situar la biblioteca al seu lloc s'han pres com a coordenades de referència la posició del Dispensari, per donar forma a l'espai buit que queda entre ambdós edificis, i la Casa de la Caritat, l'antic teatre, per convertir-lo en una plaça, i les geometries dels edificis monumentals públics que van des de l'Hospital de la Santa Creu fins al Dispensari, que conformen una orientació que només s'explicita al plànol de la ciutat, però que esdevé implícita al mapa mental del vianant, un vianant que, com diria Guy Debord, deriva (passeja) per aquest tros de la ciutat.

Aquesta posició, pensada des de la plaça frontal al Dispensari, dóna lloc a una altra plaça, sobre la cruïlla dels carrers, que a la vegada resol el canvi de secció del carrer de Valldonzella i, atès que el planejament obligava que l'accés a la biblioteca es fes des de l'altra plaça, l'entrada a l'edifici.

L'edifici, en planta, és un paral·lelepípede d'una alçada important, per competir amb els edificis del voltant i mantenir la relació amplada-alçada de la majoria de carrers del Raval. Aquesta condició, que ve donada per les característiques del lloc, acabarà essent un factor determinant, que ens obligarà a resoldre l'interior de l'edifici des de la tercera dimensió.

Arquitectura i programa funcional

Definit el volum, s'ha d'encabir el programa funcional, amb una superfície construïda màxima sobre rasant de 1.500 m², condició imposada pel planejament. A priori, sembla una superfície molt petita per a un volum tan gran i és per això que l'edifici no ocupa la totalitat de la superfície de les quatre plantes. L'espai interior s'organitza en dues cruixies estructurals paral·leles a la façana a la plaça. La confrontada amb l'accés té una llum domèstica (distància entre pilars de 5 m) i ocupa la totalitat de les quatre plantes, amb una cinquena altura que conté les instal·lacions de producció d'aire condicionat en coberta. En aquesta part se situen les circulacions verticals, els

serveis, oficines i les aules petites d'informàtica.

La cruixia confrontada amb els Jardins Torres Clavé es tracta com un espai únic de quatre nivells, on es col·loquen alternadament les sales de lectura en forma de safates, de manera que no es perdi la visió global de la biblioteca des de cap punt de vista. La unió entre ambdues cruixies està formada per la successió de prestatgeries que conformen la quarta façana de l'espai de lectura. L'element que defineix la relació entre l'espai interior i l'exterior, les façanes, es concep des dels dos àmbits, per donar resposta als requeriments d'assoleig, vistes, llum interior, reflexos i il·luminació artificial.

El to daurat de la llum

La façana que dóna a la plaça és un pany de vidre, mur cortina, format per dues fulles. El vidre exterior conté un teixit metàl·lic de fils de llautó i coure que redueixen la radiació solar en un 50% i emeten reflexos daurats que canvien amb l'angle d'incidència solar. Així es filtra la llum d'orientació sud-oest, la pitjor possible per a una biblioteca, i es potencia el to daurat de la llum de tarda. L'edifici de l'Antituberculós i la cúpula de l'església de Sant Pere Nolasc es reflecteixen en la superfície de la façana. La cara interior, de vidre translúcid, difumina la llum natural i evita la formació d'ombres molestes per a la lectura. Dintre d'aquesta doble pell se situa la llum artificial que converteix la façana en l'única font de llum de dia i de nit. La llum romanent que surt a l'exterior es projecta cap a la plaça.La inclusió dels pilars ocults dintre de la doble pell i entre les prestatgeries accentua l'efecte flotant de les sales de lectura. L'espai de lectura es completa amb la façana transparent, orientada a sud-est, per emmarcar les vistes de l'església de Santa Magdalena i es protegeix el tester nord-oest amb els panells de formigó foradat emprats per cobrir la cruixia de serveis.

Els panells de formigó foradat que tanquen la resta de l'edifici compleixen la funció de donar una aparença massissa i compacta per reforçar el caràcter singular de la biblioteca, sense cap finestra que recordi l'escala residencial, encara que des de l'interior actua com una gelosia que permet les vistes i l'entrada de llum.

L'accés es realitza a través de l'única obertura franca de la façana nord-est que trenca el volum massís a tota la llargada de la façana, a nivell de planta baixa. Constitueix l'ull que convida a entrar-hi i ensenya l'interior de la biblioteca amb el gran rètol aparador que explica l'ús de l'edifici. La planta baixa es col·loca 1 m per sobre del nivell de la plaça per augmentar l'alçada de la planta soterrada, proporcionada a la dimensió de l'auditori. El desnivell entre el carrer de Valldonzella i l'accés es recorre a través d'una rampa, formada pel plegament del paviment de la plaça atri, que dirigeix l'aproximació a l'edifici.

L'edifici té dues plantes soterrades per a les parts de programa més aïllades amb condicions d'aïllament acústic, com l'auditori, amb capacitat per a 205 persones, i el plató de televisió, de 64 m^2, per a pràctiques de producció d'informatius. La primera planta soterrada té accés directe des del vestíbul per a activitats alienes a la biblioteca. Al soterrani -2 hi ha el magatzem del fons de llibres i material audiovisual.

Pel que fa a instal·lacions, l'edifici compta amb els més avançats sistemes de climatització i regulació, però el més destacable és el sistema de recuperació de calor de la façana de doble pell, que consisteix a recollir l'aire calent que es genera a l'hivern a l'interior de la façana per portar-lo a l'entrada d'aire de les màquines de producció de calor, situades a la coberta. El salt tèrmic es redueix en un 40%, un marge que incideix en el temps de funcionament de les màquines. Durant l'estiu es força la circulació d'aire de l'interior de la façana per mantenir la cara interior a una temperatura més baixa.

Ricard Pié (doctor arquitecte) i **Juan Pablo Saucedo** (arquitecte), directors del projecte.